

УДК 601.23.31.2

DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i57.101592>

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Чухлата Ж.Г., ст. викладач (НА НГУ)

У статті розглянуто сучасний стан інноваційного розвитку вітчизняної промисловості. Визначено, що на економіку України посилився вплив серйозних макроекономічних проблем. Визначені можливості виводу з кризи вітчизняної промисловості. Проаналізовано, які галузі є найбільш перспективними для конкурентоспроможного функціонування в сучасній ринковій економічній ситуації. Зазначено, що нагальною постає проблема модернізації української економіки з метою підвищення технологічного рівня експорту та якісних характеристик вітчизняної продукції.

Ключові слова: *інновації, інноваційна діяльність, криза, промисловість, конкурентоспроможність, ринок*

ПРОБЛЕМЫ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Чухлата Ж..Г., ст. преподаватель (НА НГУ)

В статье рассмотрено современное состояние инновационного развития отечественной промышленности. Определено, что на экономику Украины усилилось влияние серьезных макроэкономических проблем. Определены возможности вывода из кризиса отечественной промышленности. Проанализировано, какие отрасли являются наиболее перспективными для конкурентоспособного функционирования в современной рыночной экономической ситуации. Отмечено, что актуальной встает проблема модернизации украинской экономики с целью повышения технологического уровня экспорта и качественных характеристик отечественной продукции.

Ключевые слова: *инновации, инновационная деятельность, кризис, промышленность, конкурентоспособность, рынок*

PROBLEMS OF INTRODUCTION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE CONDITIONS OF ECONOMY OF UKRAINE

Chuhlata.G., senior lecturer (National Academy of National guard of Ukraine)

The successful development and competitiveness as economic entities and the state as a whole are determined by the level of implementation of innovative technologies. Intensive development of the global environment, the dynamic changes of the factors that determine the competitiveness of firms in world markets, make the government in the formation of conditions for economic growth and prosperity of the nation increasingly address the problems of national competitiveness on a global scale.

Innovative type of economic development is increasingly becoming the Foundation that determines the economic strength of the country and its perspectives on the global market.

Deep systemic crisis, which has long worried the economy of Ukraine, the instability of management structures, the frequent change of personnel, inadequate financing of statutory measures had a negative impact on the content, consistency and effectiveness of implementation of innovation policy.

The process of economic transformation of Ukraine began, having in General an extensive field of research and development, significant experience in the development of innovation, especially in the field of energy and electrification, the production of a number of weapons, transport and some other industries.

The state of innovation activity in Ukraine, the majority of expert scientists is defined as a crisis, and such that do not meet the modern level of innovative processes in industrially developed countries and the needs of innovative development. Stable reduction of real volume of financing of scientific-technical complex and the lack of effective state scientific and technical policy do not give grounds for a conclusion about the presence of real ground for the transition to innovation model of development. The reform of the scientific and technical complex is built on the principles of frequent changes of the goals and objectives, without taking into account well-known factors of functioning and development of scientific-technical potential and alleged state support of formation of demand for scientific achievements from the real economy and the like.

Key words: *innovations, innovative activity, crisis, industry, competitiveness, market*

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Успішний розвиток та конкурентоспроможність як господарських суб'єктів, так і держави в цілому визначаються рівнем впровадження інноваційних технологій. Інтенсивний розвиток глобального середовища, динамічні зміни факторів, які визначають конкурентоспроможність фірм на світових ринках, змушують владу при формуванні умов економічного зростання і процвітання нації дедалі більш активно звертатися до проблем забезпечення національної конкурентоспроможності у глобальному масштабі.

Сучасні перспективи економічного розвитку України пов'язуються з високотехнологічними й конкурентоспроможними підприємствами, господарська діяльність яких створювала б синергетичний ефект із національною економічною системою. Такий ефект можливий лише за наявності інноваційного розвитку підприємств, які складають основу конкурентоздатності національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених частин загальної проблеми. Теоретичним й практичним аспектам інноваційного розвитку на макро- і мікрорівнях присвячені праці таких вчених, як О. Бутнік-Сіверський, О. Дерев'янка, В. Геєць, А. Гальчинський, С. Ілляшенко, Д. Черваньов, В. Дикань [1-6] та ін.

Незважаючи на активні наукові пошуки в цьому напрямку досліджень, деякі важливі теоретико-методичні та прикладні засади інноваційного розвитку підприємств ще не дістали належного обґрунтування.

Отже, **метою** статті є розгляд сучасного стану системи управління інноваційним розвитком вітчизняних підприємств в умовах кризи.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасному світі відбувається переоцінка основних цінностей. Від економічної спрямованості суспільство переходить до інноваційної, від нагромадження матеріального багатства як основи особистого добробуту – до нагромадження інформації як основи

суспільного прогресу. Не так володіння матеріальними благами, як володіння інформацією та інтелектуальним потенціалом визначають місце людини в сучасному суспільстві. Інвестиції в людський капітал і формування на цій основі інтелектуального капіталу суспільства перетворюються на пріоритетний загальнонаціональний інтерес.

Інноваційний тип економічного розвитку дедалі більше стає тим фундаментом, який визначає економічну міць країни та її перспективи на світовому ринку. Основною ознакою сучасного розкладу сил в світі є суттєвий відрив країн-лідерів, що створюють “інноваційний анклав” в світі, від менш потужних країн, які змушені повністю залежати від позиції “активних гравців”. В країнах, що належать до інноваційних лідерів, спостерігається висока концентрація найбільш рентабельних видів бізнесу (з найбільшим вмістом доданої вартості в ціні продукту), переважно високотехнологічна структура національного виробництва, винесення за межі власної країни промислово-технологічного циклу виробництва, які є екологієчними, ресурсоечними тощо, зосередження найбільших фінансових потоків.

Глибока системна криза, яку тривалий час переживала економіка України, нестабільність управлінських структур, часта зміна кадрів, недостатнє фінансування передбачених законодавством заходів негативно позначилися на змісті, послідовності та результативності реалізації заходів інноваційної політики [7].

На економіку України посилюється вплив серйозних макроекономічних проблем:

- дефляції, яка відбувається на тлі зростання основних показників внутрішнього ринку та суттєвого збільшення грошової пропозиції;

- збільшення розриву між дисконтною ставкою НБУ та ставками по кредитах комерційних банків, що веде до зростання реальних процентних ставок;

- погіршення становища у фінансній сфері, зростання недонадходжень до державного бюджету;

- подальшого зростання заборгованості суб'єктів господарювання, скорочення залишків коштів на їхніх банківських рахунках;

- прискорення відпливу іноземних інвестицій з України.

Головною причиною такої ситуації є, насамперед, те, що, за умов відсутності системної інвестиційної політики, у міру досягнення межі завантаження виробничих фондів потенціал економічного зростання підійшов до межі вичерпання.

Процеси економічної трансформації Україна почала, маючи в цілому розгалужену сферу досліджень та розробок, значний досвід освоєння інновацій, особливо у сфері енергетики та електрифікації, виробництві ряду видів озброєнь, транспорті та деяких інших галузях. Разом з тим, технічний рівень базових галузей виробництва - вугільної, чорної металургії, харчової, багатьох галузей машинобудування (наприклад, сільськогосподарського, виробництва устаткування для харчової промисловості, шляхово-транспортного устаткування, приладобудування, медичної техніки) застарів [8]. Виробництво в цілому характеризувалося високою енерго- та матеріалоечністю, значним застосуванням ручної праці.

Зазначена деформація структури промислового виробництва стала неминучою внаслідок відсутності державної промислової політики та переорієнтації товаровиробників на наявний платоспроможний попит, передусім за кордоном [9]. Через це преференції отримали галузі, які виробляють продукцію з низьким ступенем переробки.

Збільшенню експорту високотехнологічної вітчизняної продукції, яка має конкурентні переваги на світовому ринку (ОПК, авіаційна промисловість), перешкоджають відверті протекціоністські заходи розвинених країн та політичний тиск з метою перешкоджання виходу цієї продукції на ринки країн, що розвиваються.

Ці обставини сприяють прискореному розвитку сировинних галузей і консервації у такий спосіб низькотехнологічної структури української промисловості.

Виразні тенденції до монополізації, які спостерігаються у базових галузях української економіки, обумовлюють ціновий диктат підприємств цієї сфери, що призводить до перерозподілу на їхню користь інвестиційних та потенційних інноваційних ресурсів.

Швидкість виходу України на сучасну траєкторію інноваційного розвитку залежить, насамперед, від збереження потенціалу галузевих науково-дослідних, проектно-конструкторських установ, оскільки вони відіграють головну роль в процесі матеріалізації інновацій. З Державного бюджету України фінансується ряд науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, пов'язаних з національною обороною та безпекою, за космічною та Чорнобильською програмами, окремими завданнями та програмами агропромислового комплексу та промисловості. Проте витрати по цих напрямках за останні роки були значно менші, ніж по розділу "Фундаментальні дослідження та сприяння науково-технічному прогресу", що суперечить потребам матеріалізації інновацій. Наслідком цього стало, як побачимо далі, зменшення масштабів інноваційної діяльності.

Стан інноваційної діяльності в Україні більшістю експертів-науковців визначається як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних

процесів у промислово-розвинених країнах та потребам інноваційного розвитку [10,11]. Стабільне скорочення реальних обсягів фінансування науково-технічного комплексу та відсутність дієвої державної науково-технічної політики не дають підстав для висновку про наявність реального підґрунтя для переходу до інноваційної моделі розвитку. Реформування науково-технічного комплексу побудовано за принципами частих змін цілей та завдань, без урахування загальновідомих факторів функціонування та розвитку науково-технічного потенціалу: активної та передбачуваної державної підтримки, формування попиту на наукові досягнення з боку реального сектора економіки тощо.

Висновки. Таким чином, підсумки економічного розвитку дають підстави стверджувати, що економіка України входить до стадії стагнації. В той час як традиційні чинники економічного зростання, які спиралися переважно на мобілізацію ресурсів, нагромаджених за тривалий період економічного спаду, практично вичерпано, належних зрушень в структурі економічної системи, які перевели б національну економіку в режим зростання, яке ґрунтується на інвестиційно-інноваційному творенні нових ресурсів, поки що не відбулося. Враховуючи це, нагальною постає проблема модернізації української економіки з метою підвищення технологічного рівня експорту та якісних характеристик вітчизняної продукції, яка постачається на внутрішній ринок, що необхідно для забезпечення конкуренції з імпортованими товарами не тільки за ціновими, але й за якісними характеристиками. Саме на виконання цього стратегічного завдання має бути спрямована інноваційна політика України.

Тому питання подальшого інноваційного розвитку, прискорення науково-технічного прогресу розглядалося в Україні як надзвичайно актуальне

протягом практично всього періоду економічних реформ.

В Україні на даний час в основному склалися необхідні передумови для переходу на інноваційну модель економічного розвитку, видаються надто оптимістичними. За умов недосконалості ринкового механізму ціноутворення, фондового, товарного, кредитного, грошового та валютного ринків та ринку цінних паперів поки що не можна говорити про наявність автономних ринкових стимулів інноваційного розвитку. Тим часом, перманентний дефіцит фінансових ресурсів перешкоджає цілеспрямованим діям держави в інноваційній сфері.

Найголовнішою умовою розвитку інноваційної сфери та становлення “нової економіки” є забезпечення “еластичності” економічної динаміки – динамічного реагування економічного середовища на коливання попиту і пропозиції, зовнішньоекономічної кон’юнктури, зміни рівня прибутковості галузей і виробництв, акумулювання та перерозподілу фінансових ресурсів коштів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Бутнік-Сіверський О.Б. Корпоративна стратегія: самоорганізація і фінансово-економічний розвиток капіталу / О.Б. Бутнік-Сіверський, О.Г. Дерев’янка // Стратегія економічного розвитку України. - Вип. 7. – КНЕУ. – 2001. - С. 382 – 393.
- 2 Геєць В. "Зон може бути багато, і кожна має відпрацьовувати свій елемент політики" / В. Геєць // Дзеркало тижня. - 2005. - 19-25 березня. - № 10(538).
- 3 Гальчинський А. Становлення інвестиційної моделі економічного зростання України / А. Гальчинський, С. Львовичкін // Економіка України. - 2005 - №6. - С.4-11.
- 4 Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: Навчальний посібник./ С.М. Ілляшенко– 2-ге вид., перероб. і доп. – Суми: ВТД "Університетська книга"; К.: Видавничий дім "Княгиня Ольга", 2005. – 324 с.
- 5 Черваньов Д.М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України. / Д.М.Черваньов, Л.І. Рейкова– К.: Т-во „Знання”, КОО, 1999. – 514 с.
- 6 Дикань В.Л. Забезпечення ефективності інноваційної діяльності підприємств залізничного транспорту: монографія / В.Л. Дикань, В.О. Зубенко. - Х. : УкрДАЗТ, 2008. – 194 с.
- 7 Ігнатенко О.Я. Система забезпечення інноваційного розвитку підприємства [Електронний ресурс] / О.Я. Ігнатенко// Державний вищий навчальний заклад "Донецький національний технічний університет". – 05.06.08. – // Режим доступу: <http://masters.donntu.edu.ua/2008/fem/ignatenko/library/st2.htm>.
- 8 Каличева Н.Є. Напрями інноваційного розвитку пасажирських перевезень на залізничному транспорті /Н.Є. Каличева// Вісник економіки транспорту і промисловості: збірник наукових праць. – Харків, УкрДУЗТ, 2016. - № 53. -С. 93-96.
- 9 Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: навч. посіб. /С.М. Ілляшенко// Суми: ВТД "Університетська книга", - 2003. – 278 с.
- 10 Кузьмін О. Фактори інноваційного розвитку підприємства [Електронний ресурс] / О. Кузьмін, Т.Кудла // Всеукраїнська експертна мережа. Аналітика. Економіка. 09.02.2007. – Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11391.
- 11 Каличева Н.Є. Проблеми та перспективи розвитку економіки України в сучасній світовій економічній системі] / Н.Є. Каличева// Наука й економіка: науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. – Хмельницький: ПВНЗ «Хмельницький економічний університет», 2015. – Вип. 4 (40). - С. 117 – 120.